

CAUSAL LAYERED ANALYSIS (CLA) ELI KRIITTINEN KERROSANALYYSI

Hanna-Kaisa Aalto

Tiivistelmä

Causal Layered Analysis (CLA) eli kriittinen kerrosanalyysi on tullut tunnetuksi kriittisen tulevaisuudentutkimuksen teoriana ja menetelmänä. Kriittinen tulevaisuudentutkimus tutkii pohjimmiltaan sitä, millaisten tiedostettujen ja tiedostamattomien ennakko-oletusten ja -käsitysten pohjalta erilaiset tulevaisuudenkuvat luodaan päätöksenteon perustaksi. CLA paljastaa parhaimmillaan tiedostamattomalla tasolla olevat sitoutumiset johonkin maailmankuvaan, ideologiaan, arvojärjestelmään tai ajattelumalliin. CLA luetaan jälkistrukturalistiseen kehityssuuntaukseen. Teoriana CLA pyrkii yhdistämään empirismin, hermeneutiikan ja toiminnallisen oppimisen teorioita ja tietokäsityksiä. Yksinkertaisimmillaan menetelmää hyödynnetään analysoimaan muiden tuottamaa tulevaisuusmateriaalia ja syvällisimmillään sen avulla luodaan syventynyttä tulevaisuustarinaa ja visioita tuntemattomasta. Teorian kehittäjä on pakistanilaissyntyinen Sohail Inayatullah ja teoria syntyi 1980-luvun lopulla. Menetelmän käyttöä Suomessa teki tunnetuksi Anita Rubin. Tässä artikkelissa esitellään CLA melko pintapuolisesti. Teksti pohjautuu kirjoittajan kokemukseen menetelmän tasojen hyödyntämisestä osana tulevaisuustyöskentelyä, ennen kaikkea työkaluna, ja jättää ottamatta kantaa menetelmän monimutkaisuuteen tieteenfilosofisesta näkökulmasta.

Avainsanat: CLA, kriittinen kerrosanalyysi, nykytila, analyysitasot: horisontaali ja vertikaali (li-tania, sosiaaliset syyt, maailmankuva, myytti)

1. Johdanto

CLA (*Causal Layered Analysis*) on monipuolinen metodi, joka soveltaa monipuolisesti erilaisia tieteellisiä paradigmoja ja tutkimusdimensioita. CLA pohjaa postmoderniin käsitykseen monista rinnakkaisista, toisiaan täydentävistä näkemyksistä ja osista todellisuutta, ja siinä vallalla ja kielellä katsotaan olevan merkittävä osansa siinä, miten todellisuus ja sen hahmottaminen rakentuvat. Tulevaisuuskientutkimus on tapa ajatella ja tapa rakentaa ajatusmaailmaa. Harvoin pysähdymme miettimään, miksi ajattelemme tulevaisuudesta siten kuin ajattelemme. CLA:n vahvuuksiin kuuluu tilan luominen

kyseenalaistavalle keskustelulle perinteisten ajatusmallien osalta. CLA pyrkii problematisoimaan olemassa olevaa tulevaisuusajattelua: tutkimaan sen taustalla olevia oletuksia, ideologioita, maailmakuvia, myyttejä ja metaforia, jotka löytyvät tulevaisuutta koskevista uskomuksista ja tutkimuskäytännöistä. Näistä tietoiseksi tulemalla CLA pyrkii luomaan tilan vaihtoehtoisten tulevaisuuksien luomiselle. Esimerkkikysymyksiä, joita CLA voi nostaa pintaan, ovat: keiden tulevaisuuskuvat pääsevät vallitseviksi ja kuinka pitkään ne ovat voimassa, edustaako valta tietoa ja totuutta, kuka puuttuu huoneesta/keskustelusta, mitä voimme tietää nykyisyydestä, josta tulevaisuuden tarkastelu tapahtuu (sokeat pisteet) tai onko tulevaisuuksia mahdollista demokratisoida: millaisia tulevaisuuksia ihmiset haluaisivat.

CLA kiinnittää erityistä huomiota siihen tosiasiaan, jonka mukaan tulevaisuuksientutkimuksen lähtiessä kritiikittömästi nykyhetken tiedostamattomista oletuksista käsin se ainoastaan vahvistaa sitä ajattelumallia, joka on jo nykyhetkessä läsnä. CLA:n kautta voidaan pyrkiä siis paitsi luomaan vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia, myös havahtumaan nykyhetken tiedostamattomiin rakenteisiin ja oletuksiin. Metodin tavoitteena on ongelmien ja ajattelun tasojemme ymmärryksen kehittämisen lisäksi korjata tunnistettuja ongelmia ja muuttaa ajattelun tasoja. CLA tarvitsee rinnalleen muita tulevaisuuskientutkimuksen menetelmiä ja työkaluja. Tyypillisesti sitä hyödynnetään rikastamaan skenaariotyöskentelyä, mutta myös osana ennakointityöskentelyprosesseja (ks. esim. Inayatullah 2008; Rubin 2013; Stucki 2016).

CLA pyrkii problematisoimaan olemassa olevaa tulevaisuusajattelua: tutkimaan sen taustalla olevia oletuksia, ideologioita, maailmakuvia, myyttejä ja metaforia, jotka löytyvät tulevaisuutta koskevista uskomuksista ja tutkimuskäytännöistä.

2. Kriittisen kerrosanalyysin taustaa

Inayatullah on jakanut tulevaisuutta koskevan diskurssin kolmeen toisiinsa liittyvään ulottuvuuteen: ennustavaan, kulttuuriseen ja kriittiseen. Inayatullahin mukaan ensimmäinen lähestymistapa yksinkertaisesti kuvailee nykyhetken uudelleen ja heijastaa sen tulevaisuuteen; toinen lähestymistapa suhteellistaa tulevaisuuden kulttuurien välisessä diskurssissa politiikan kustannuksella; kolmas lähestymistapa luo uusia tiedollisia tiloja dekonstruoimalla tulevaisuuden, mitä kautta voidaan luoda vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Nämä kolme tapaa ovat yhdistetyt kolmeen tiedolliseen positioon: empiriseen, selittävään ja jälkistrukturalistiseen. (MacGill 2015). Ottamalla etäisyyttä itselleen tuttuun kulttuuriin ja sen taustalla oleviin oletuksiin, vanhoilla metodeilla luodut tulevaisuuskuvat muuttuvat suhteellisiksi.

Tieteen ajatellaan olevan lähtökohtaisesti kriittistä, mutta on varmasti syytä tunnistaa, että vallitsevien paradigmojen (tieteenalan kulloinkin yleisesti hyväksytty oppirakennelma, ajattelutapa, suuntaus) haastaminen ei ole helppoa. CLA:n kerrotaan syntyneen erityisesti kritiikkinä länsimaista maailmankuvaa vastaan. Kriittinen tulevaisuuskientutkimus pyrkii paljastamaan syvään juurtuneet asenteet, itsestään sel-

vinä pidetyt toimintamallit, järjestelmät ja valtasuhteet. Tavoitteena on luoda uusista lähtökohdista avautuvia tulevaisuuksia ja helpottaa päämääräasettelua, visiointia ja esimerkiksi strategista toimintaa. Kriittiseen ajatteluun ja suunnitteluun sisältyy analysointi, mitkä ovat tekijän motiivit, keitä varten ja kenen etua ollaan ajamassa tai keiden kustannuksella suunnitelmia tehdään. Kriittinen tulevaisuuskientutkimus pyrkii vertailemaan ennakko-oletuksia ja hypoteeseja, joita eri toimijat asettavat tulevaisuudelle omissa paradigmoissaan ja uskomuksissaan. Kriittinen tulevaisuuskientutkimus kritisoii tieteenaloja, jotka pyrkivät arvoneutraalisuuteen ja objektiivisuuteen, mutta eivät kyseenlaista vallitsevia ideologioita, lähtöajatuksia ja -oletuksia. Tällöin ajaututaan teeteellisyyteen, joka vain vahvistaa vallassa olevia asetelmia, valtasuhteita ja tavaksi tulleet näkökulmia. CLA taustoituu kulttuurintutkimuksessa ja sosiologiassa esitettyihin ajatuksiin kulttuurisesta koodistosta, joka on olemassa päätösten toteuttamistavoissa ja päivittäisissä toimintamalleissa, mutta joita ei tiedosteta.

CLA luetaan jälkistrukturalistiseen kehityssuuntaukseen. Siinä missä strukturalismi katsoo merkitysten olevan sosiaalisesti tai kulttuurisesti rakennettuja tuotteita, jälkistrukturalismi korostaa, että myös tällaisten merkitysten tutkimus on itsessään sosiaalinen tai kulttuurinen tuote, ja siksi kaikki tulkinnot ja totuudet ovat aina subjektiivisia. Jälkistrukturalismi liittyy olemassa olevien tietämisen tapojen ja oletusten tiedostamiseen. Se auttaa ymmärtämään niitä tietämisen tapoja, jotka ovat etuoikeutetussa asemassa. Samoin se pyrkii avaamaan tietyn

Kriittinen tulevaisuuskientutkimus pyrkii vertailemaan ennakko-oletuksia ja hypoteeseja, joita eri toimijat asettavat tulevaisuudelle omissa paradigmoissaan ja uskomuksissaan.

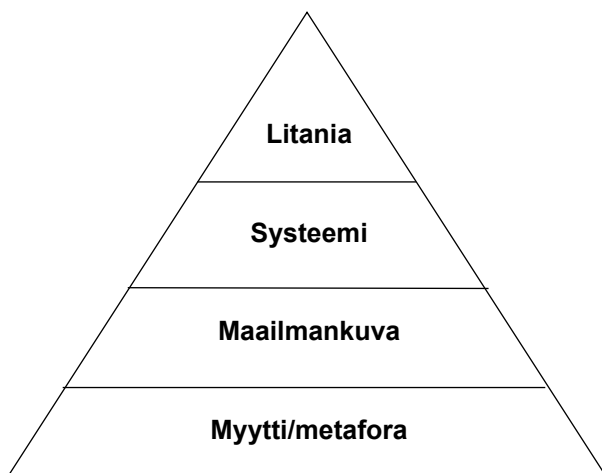
aikakauden/trendin vaikutusta tietämiseen. Yksi aikakausi ei välttämättä hyväksy toisen aikakauden tietoa tiedoksi. Tieto nähdään diskurssina, joka on käsitteenä samanlainen kuin paradigma, mutta ottaa huomioon tiedolliset oletukset. Post-strukturalistisessa kriittisessä lähestymistavassa tarkoituksena ei ole tehdä ennusteita tai vertailuja, vaan problematisoida analyysin yksiköt. Tulevaisuudentutkimukselle tästä perspektiivistä tarkasteltuna on olennaista tehdä nykyisyydestä merkittävä, ei löytää parempia tapoja ennustaa tulevaisuutta. Problematisoimalla tuttuja, mutta tiedostamattomia rakenteita ja lähtökohtia, CLA nojaa jälkistrukturalismin perintöön. (ks. esim. Inayatullah 2008; Rubin 2013; Stucki 2016)

3. CLA analyysityökaluna

Keskustelu-, teksti- ja kuva- eli diskurssianalyysimenetelmänä CLAn hyöty ei ole niinkään tulevaisuuden luotaamisessa, vaan sen avulla päästään paremmin työskentelemään vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvia ja tehokkaampia, syvällisempiä, tasa-arvoisempia ja pitkäkestoisempia toimintasuunnitelmia kuin perinteisessä tulevaisuustyöskentelyssä. CLA:n etuna ei ole sen taipumus ennustaa tulevaisuutta, vaan aikaansaada muutokselle mahdollisia tiloja horisontaalisen tason lisäksi neljän eri vertikaalisen tason avulla.

Tavoitteena on edistää transformatiivisuutta, josta vaihtoehtoisia tulevaisuudennäkemyksiä voi kummuta. CLA:n merkitys ja kyvykkyys kriittisen tulevaisuuskientut-

kimuksen menetelmänä perustuvat tietämisen, tulkintojen ja havaintojen kerroksellisuuteen. CLA kykenee avaamaan uusia näkökulmia tietoiseen ja tiedostamattomaan tulevaisuusajatteluun. Prosessi voi avata mahdollisuuksia luoviin vaihtoehtoihin, sillä päätavoitteena on vapauttaa mielikuvitusta luovuutta kahlehtivista ennakko-oletuksista. Menetelmässä on kaksi tasoa; perinteinen horisontaalinen ja vertikaalinen taso, joka taas jakautuu kerroksittaiseen analyysiin pinnallisen litanian, sosiaalisten syiden, maailmankuvan ja arvojen kautta jopa myyttiselle tasolle (kuva 1). Haasteena on analysoida ja ymmärtää hyvin erilaisia tietämisen tasoja. Yksinkertaisimmillaan menetelmää hyödynnetään analysoimaan muiden tuottamaa tulevaisuusmateriaalia ja syvällisimmillään sen avulla luodaan uutta innostavaa tarinaa ja visioita tuntemattomasta.

Kuva 1. CLA:n tasot (Inayatullah 2015).

Pohdittavana ovat valtasuhteet, kieli, kulttuuri ja maailmankatsomus. Kieli ei ole koskaan neutraalia, vaan sisältää paljon näkymätöntä. Inayatullah (2004) korostaa kielien merkitystä todellisuutta rakentavana, ja nostaa esiin sen merkityksellisyyden, joka kieltä käyttää ja mihin tarkoituksiin. CLA perustuu oletukseen, jonka mukaan se, miten ongelma kehystetään, muuttaa sille löydettyä ratkaisua. CLA perustuu myös lähestymistapaan, jossa ongelma tai asia puretaan neljään eri tasoon ja jokainen taso antaa mahdollisuuden saada syvempää ymmärtämystä tutkittavaa kohdetta kontekstualisoivista vaikutteista. Ensimmäinen taso on litania, joka on virallinen ja kyseenalaistamaton kuva todellisuudesta. Litanian tasolla aineistot ja ajatukset pohjautuvat suurimmilta osin jatkuvuuksiin ja todennäköisen tulevaisuuden hahmottamiseen. Litania taso kertoo arkipäiväisestä tiedostamamme, joka on yleisesti hyväksyttyä ja tunnettua tietoa. Toisena tasona ovat sosiaaliset syyt, joissa litanian taso selitetään ja kyseenalaistetaan. Tällä tasolla voidaan esimerkiksi pohtia poliittisia, sosiaalisia ja taloudellisia syitä tarkastelun alla olevalle ilmiölle. Kolmannen tason muodostaa maailmankuva, josta käsin voidaan purkaa ideologisia ja tiedostamattomia olettamuksia. Samoin kolmannelta tasolta käsin voidaan tutkia sekä litanian että sosiaalisten syiden tasojen muodostumista.

Maailmankuvan tasoa voi pitää kognitiivisina linsseinä, joiden läpi katsomme maailmaa. Neljäs taso käsittelee myyttejä ja metaforia, jotka ovat käsiteltävien asioiden usein täysin tiedostamattomia tasoja. CLA liikkuu näiden neljän tason välillä paljastaen uusia ja tuntemattomia tietämisen tapoja, joiden kautta voidaan vapautua luomaan yhä moninaisempia tulevaisuudenkuvia.

Analyysikehikko

Seuraavaksi esitellään yksi esimerkki analyysikehikosta, kun esimerkiksi analysoidaan valmista tulevaisuustekstiä. Samaa kehikkoa voi hyödyntää kieltä ja kysymyksiä muokkaamalla esimerkiksi tulevaisuusverstaassa.

1. Konteksti eli asiayhteys ja yleinen viitekehys: esimerkiksi tarkasteltavan raportin, julkaisun, tutkimuksen, kuvan tms. yleiskuvaus. Onko tilaustutkimus, onko aineisto jonkun edunvalvontaa, miksi tutkimus on toteutettu -tyyppiset kysymykset avaavat aineistoa ja auttavat sijoittamaan sen johonkin asiayhteyteen.

2. Horisontaaliset tasot

- ongelman tunnistaminen (mikä on tarkasteltavan työn todellinen ongelma, siis mitä siinä todella käsitellään),
- ongelmaan yhdistetyt ratkaisut (millaisia ratkaisumalleja ongelmaan esitetään),
- ongelmaan yhdistetty ratkaisija (kuka voi ratkaista ongelman) ja
- ongelmaan liittyvän tiedon lähde (mistä löytyy tietoa ongelmasta ja ratkaisusta).

Vertikaaliset tasot

1. Litania on tasona kaikkein näkyvin ja tällä tasolla oletuksia ei tavallisesti kyseenalaisteta. Liania on tasoista pinnallisin. Tällä tasolla tapahtumat tai ongelmat itsessään ovat helposti havaittavia, usein median aktiivisten toimien tuloksena, mutta syvemmät syyt ja vaikuttimet jäävät käytännössä täysin hämärän peittoon. Liania tulee jokaiselta ihmiseltä vastaan päivittäin uutisissa, artikkeleissa ja päivän puheenaiheissa muiden kanssa. Nykyisyyden muodostaneita kehityskulkuja katsotaan muita tasoja deterministisemmin ja vastuu kysymysten ratkomisesta on usein auktoriteettitaholla (”jollain muulla”, kuten esimerkiksi hallituksella). Ongelmien ja tapahtumien pintapuolinen pohtiminen voi jättää tunteen siitä, että käsillä oleva asia ei ole hallinnassa, eikä siihen ole mahdollista vaikuttaa.

2. Sosiaaliset syyt/Systeemitasolla tarkastellaan historiallisia kehityskulkuja lyhyeltä aikaväliltä ja pyritään usein kvantitatiivisesti perustelemaan tilannetta ja ennakoimaan sen kehitystä (Inayatullah 1998). Sosiaalisten syiden tasolla otetaan tutkinnan kohteeksi ne sosiaaliset rakenteet, joiden sisällä litania toimii. Tällä tasolla tullaan tietoisiksi niistä sosiaalisista voimista, jotka hallitsevat ja vaikuttavat jokaiseen elämään arkipäivän tasolla. Ratkaisumalleissa painottuu usein kansalaisyhteiskunnan ja erilaisen instituutioiden yhteistoiminta. Tämän tyyppin analyysia on tavallisesti esimerkiksi

taustoittavissa uutisartikkeleissa tai tutkimuksessa (Minkkinen, 2021). Sosiaalisten syiden taso tarjoaa selityksen litaniatasolla havaittaville tapahtumille ottamatta kuitenkaan kantaa muuten kuin teknisellä tasolla. Tämä taso ei lähde tutkimaan sitä maailmankuvaa, josta käsin se itse selittää asioita. Näin ollen tarjotut selitysmallit lähtevät jo niistä oletamuksista ja uskomuksista, joista litaniatason ongelmat ovat nousseet.

3. Diskurssi, maailmankuva ja arvot. Kolmannen tason voidaan sanoa olevan ensimmäinen ”syvä” taso. Maailmankuvien seassa liikuttaessa numeerinen tieto ja mekanistiset selitykset joutuvat problematisoiduksi, sillä niiden ylivalta litanian ja sosiaalisten syiden tasolla suhteessa muihin näkemyksiin tulee esiin. Pelkät tekniset selitykset eivät enää riitä, vaan halutaan ymmärtää, miksi jokin asia ymmärretään siten kuin se ymmärretään. Maailmankuva-taso kehystää kahden ylemmän tason diskursseja. Maailmankuvana voi olla vaikkapa läntinen neoliberali arvomaailma, tai islamilainen, tai hindulainen maailmankatsomus.

4. Myytti/metafora. Neljäs taso käsittelee tutkittavien asioiden taustalla olevia myyttejä ja metaforia. Tämän on tutkimuksen syvin taso. Tutkimuksen kohteena ovat syvällä olevat tarina, kollektiiviset arkkityypit, käsiteltävän ongelman tiedostamattomat ja usein tunteisiin liittyvät ulottuvuudet. Tällä tasolla tarjotaan intuitiivisia ja tunneperustaisia kokemuksia tutkittavasta maailmankuvasta. Käytetty kieli on vähemmän tarkkaa ja enemmän keskittynyt tuottamaan mielikuvia, joiden tarkoituksena on koskettaa ihmisen sydäntä pelkästään rationaalisen harkinnan sijaan. Metaforien käyttö on ajattelun laajentamista, kommunikoinnin parantamista ja laajojen näkökulmien hyödyntämistä. Perinteisten sananlaskujen tai idiomien käyttö metaforina on erityisen voimakas apu, jolla ihmiset voidaan saada ymmärtämään perinteisten näkemysten vanhentuneisuus tämän päivän yhteiskunnassa. Esimerkkeinä katajainen kansa, suo, kuokka ja jussi, sankarikansa, rukiinen voima -tyyppiset uskomukset. Kun näitä lähdetään muuttamaan (kyseenalaistamaan), voidaan tasoja lähteä rakentamaan uudestaan alhaalta käsin (ks. esim. Dufva & Minkkinen 2018). Huomiota kiinnitetään siihen enemmän, mitä teksti saa aikaan kuin mitä teksti sanoo välittävänsä. Tällöin myös vaihtoehtoisia tulevaisuuksia voi alkaa syntyä metodin avulla. Metaforia ja tällaista edellä kuvattua prosessia voidaan hyödyntää esim. muutosjohtamisessa. Metaforissa on kuitenkin riskinsä. Ne tiivistävät paljon tietoa ja syvällistä ymmärrystä yhteen asiaan, ja samalla ne ovat hyvin yksilöllisiä ja kulttuurisidonnaisia. Metaforalle tyypillistä on myös, että ilmaisu paljastaa ja peittää yhtä aikaa. Organisaatio haluaisi olla kuin loikkaava tiikeri, mutta kaikki organisaation toiminnassa viestii lyllettävästä karhusta.

4. Menetelmän vaatimuksista

Inayatullah ja Milojevic ovat teoksessaan *CLA 2.0 – Transformative Research in Theory and Practice* (2015) sekä itsereflektoineet menetelmää että kutsuneet kirjoittajiksi lukuisia menetelmää soveltaneita henkilöitä, jotka osaltaan avaavat menetelmän vahvuuksia ja heikkouksia. Myös akateemisista journaaleista löytyy tuoreinta keskustelua aiheesta.

CLA ei itsessään tee tulevaisuuteen suuntautuneita ennusteita. CLA tarvitsee tuekseen muita tulevaisuudentutkimuksen metodeja, joiden kanssa käytettynä se pääsee antamaan suurimman potentiaalinsa. CLA:n vahvuutena on kyky haastaa perinteisten tulevaisuuskientutkimuksen menetelmien pinnallisuutta. Menetelmä haastaa litanian pinnallisuuden tuoden esiin rikkaampia kuvia nykyisyyteen kuin pelkästään esimerkiksi uutisia lukemalla voisi uskoa. Causal Layered Analysis on antoisa työkalu niille, jotka kykenevät sitä käyttämään. Se ei ole universaali väline siinä mielessä, että sen käyttäminen vaatii määrättyä yleistiedon tasoa ja valmiutta nähdä maailmassa muutakin kuin vain fysikaalisen ulottuvuuden. Puhtaasti empiristisestä taustasta tuleville toimijoilla voi olla ongelmia CLA:n tasojen kanssa, sillä he katsovat maailman rakentuvan toisin.

CLA:n voimavara piilee sen kyvyssä integroida erilaisia tutkimusdimensioita. CLA haluaa yhdistää empiirisen, tulkitsevan, kriittisen ja toimintaan tähtäävät tulevaisuustietämykset. CLA integroi malliinsa hyvin erilaisia suuntauksia. CLA on monikerroksinen metodi, joka soveltaa monipuolisesti erilaisia tieteellisiä paradigmoja ja tutkimusdimensioita. CLA:n vahvuuksiin kuuluu tilan luominen kyseenalaistavalle keskustelulle perinteisten ajatusmallien osalta. CLA on metodina subjektiivinen. Tässä piilee sen hienous ja haastavuus. Metodin avulla jokainen tutkija tuo esiin oman tulkintansa tutkittavasta aiheesta. CLA:ta on mahdollista yhdistää myös muihin menetelmiin, jolloin sen vähemmälle huomiolle jättämiä puolia voidaan paikata, ja se puolestaan voi täydentää ja monipuolistaa muilla menetelmillä tehtävää analyysia. CLA kriittisenä menetelmänä voi vastata myös laadullisen analyysin luotettavuuteen usein liitettyihin haasteisiin: se ohjaa kyseenalaistamaan aineistojen sisällön lisäksi niiden tuottajia ja näiden tarkoituksperiä, kiinnittämään huomioita sanojen voimaan, sekä kuljettamaan aineistoa edestakaisin eri tasojen välillä välttyäkseen tulkintojen päällekkäisyyksiltä. Työkalu pyrkii vapauttamaan kahleista, joita tiedostamattomat oletukset, maailmankuvaa koskevat luutuneet käsitykset ja ideologiset asemat luovat.

Työkalua voidaan aina käyttää oikein, mutta myös väärin. Oikeinkäytettynä työkalun avulla voi rakentaa ja luoda uutta, mutta väärinkäytettynä se luo ainoastaan ongelmia.

CLA:n kohdalla tutkimuskysymyksen on oltava sellainen, että se hahmotetaan kompleksisena, koska metodi haluaa etsiä syvyyttä ja ymmärrystä. CLA edellyttää pluralismia (moniäänisyyttä). Väittämät tasoista saattavat helposti yksipuolistua, koska kaikki tasot kuvaavat samaa ilmiötä, mutta eri tietoisuuden asteella. CLA (kuten kaikki tulevaisuusajattelu) saattaa myös johtaa ajatusvinoumiin ja heikentää tulkintaa, ellei käyttäjä ole tarpeeksi refleksiivinen tai CLA:n syöte on aidosti pluralistinen (moniääninen) jollain muulla tavoin. CLA:n anti on tietoon ja ymmärrykseen vaikuttavien tekijöiden tekemisessä tunnetuksi. Samalla se auttaa ymmärtämään myös muiden esittämien tulevaisuuskuvien taustalla olevia syvempiä vaikuttumia ja tekijöitä. Kaivauttaessa syvemmille tasoille voidaan huomata, että erilaisten tulevaisuuskuvien taust-

talla vaikuttavat täysin eri maailmankuvat ja myytit. Tämä edellyttää halua ja kykyä dialogiin osapuolten välillä, jotta kykenee kuulemaan ja ymmärtämään eri osapuolten tulevaisuuksien visioita. Työkalua voidaan aina käyttää oikein, mutta myös väärin. Oikeinkäytettynä työkalun avulla voi rakentaa ja luoda uutta, mutta väärinkäytettynä se luo ainoastaan ongelmia.

CLA:n kyky rikastuttaa sekä nykyistä tulevaisuuksientutkimusta että ymmärrystämme nykyisyydestä on kuitenkin kiistaton.

Lähdeluettelo

- Dufva, Mikko & Minkkinen, Matti (2018) Tulevaisuuteen katsomisen linssit. *Futura*, 37(1), 70–75.
- Inayatullah, Sohail (1998) Causal Layered Analysis: Poststructuralism as Method. *Futures*, 30(8), 815–829.
- Inayatullah, Sohail (2004) Causal layered analysis: theory, historical context, and case studies. Teoksessa Inayatullah, Sohail (toim.) *The Causal Layered Analysis (CLA) Reader: Theory and Case Studies of an Integrative and Transformative Methodology*, Tamsui: Tamkang University Press, 1–52.
- Inayatullah, Sohail (2008) Six pillars: Futures thinking for transforming. *Foresight*, 10 (1), 4–21.
- Inayatullah, Sohail (2009) Causal Layered Analysis: An Integrative and Transformative Theory and Method. Teoksessa Glenn, Jerome C. & Gordon, Theodore J. (toim.) *Futures Research Methodology Version 3.0*. CD ROM, The Millennium Project.
- Inayatullah, Sohail (2015) *Case studies and lessons from 30 years of futures studies*. Verkkoluento Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemian Futures1-opintojaksolla 3.3.2015.
- Inayatullah, Sohail & Milojević, Ivana (2015) *CLA 2.0: Transformative Research in Theory and Practice*. Tamkang University Press, Tamsui, Taiwan.
- MacGill, Victor (2015) Unravelling the Myth/Metaphor Layer in Causal Layered Analysis. *Journal of Future Studies*, 20(1), 55–68.
- Minkkinen, Matti (2020) *A Breathless Race for Breathing Space. Critical-analytical futures studies and the contested co-evolution of privacy imaginaries and institutions*. Väitöstutkimus. Turun yliopiston julkaisuja sarja E osa 55.
- Rubin, Anita (2013) Causal Layered Analysis. Teoksessa Kuusi, Osmo – Bergman, Timo & Salminen, Hazel (toim.) *Miten tutkimme tulevaisuuksia?* 3. uudistettu painos, Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry., 279–295.
- Stucki, Max (2016) Tarkastelussa Causal Layered Analysis – Tausta-ajatukset, rakenne, mahdollisuudet ja rajoitukset. Teoksessa Höyssä, Maria – Aalto, Hanna-Kaisa – Kurki, Sofi – Minkkinen, Matti – Siivonen, Katriina – Söderlund, Sari – Tapio, Petri – Wilenius, Markku & Arvonen, Anne (toim.) *Coolest Student Papers at Finland Futures Research Centre 2015–2016. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen valittuja opiskelijatöitä 2015–2016*. FFRC eBooks 6/2016, Finland Futures Research Centre, University of Turku, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019052116272>.